

АРХІВ КІНОФОТОФОНОДОКУМЕНТІВ УКРАЇНИ
Центральний державний (ЦДКФФА) — установа Державного комітету архівів України, що забезпечує зберігання документів національного архівного фонду на нетрадиційних носіях інформації. Знаходиться у Києві. Створено 1932 за постановою ВУЦВК і Раднаркому СРСР. До 1943 — Всеукраїнський центральний фотокіноархів, від грудня 1943 — Центральний державний кінофотофоноархів УРСР, від 1992 — сучасна назва. 1988 присвоєно ім'я Г. Пшеничного, який очолював архів у 1943–78.

Веде державний облік документів свого профілю, що вирізняються специфікою носіїв, способом фіксації та формою передавання інформації; організовує та здійснює їх постійне зберігання, охорону, реставрацію та консервацію. Має спеціальні сховища для кожного виду документів, оснащені автоматизованими системами забезпечення відповідної температури та вологості, протипожежної безпеки й охорони. Документи науково опрацьовують, складають тематичні каталоги. Оперативний пошук здійснюють за допомогою автоматизованої бази даних. До послуг користувачів читальний зал, кінозал, магнітофони та відеоманітофони, звукомонтажні столи, спеціальна лабораторія для виготовлення копій документів.

У фондах зберігаються кіно- (документальні фільми, наук.-популярні фільми документального характеру, фільми-вистави, фільми-концерти, кіножурнали, кіно- і телесюжети), фото- та фонодокументи (звукзаписи художніх творів хронікал.-докум. характеру); від 1998 — також відеозаписи. Найдавнішими фотодокументами є негативи портретів Т. Шевченка, окремих подій оборони Севастополя під час Кримської війни 1853–56, альбом світлин з видами Києва 2-ї пол. 19 ст., негатив-оригінал на склі 1896 із зображенням будівництва доменної печі металургійного заводу товариства «Уніон» у Макіївці. Перші кінодокументи датуються кін. 19 ст. — фрагментарний кіносюжет про коронацію Миколи II (1896), к/ф «200-річний ювілей Полтавської битви» (1909), «Польоти авіатора Уточкіна в Кишиневі» (1911), «Похорони О. Н. Терещенка» (1912).

У ЦДКФФА зберігається зразок одного з перших носіїв звукзапису — воскові валики поч. 20 ст., на яких записана українська народна музика. Звукзаписи художніх творів на грамплатівках виробництва фірм «Полідор» (Німеччина) і «Грамофон» (Англія) датуються 1927–28, а перші записи на магнітній стрічці — 1941–45. Усього у фондах архіву міститься понад 440 тис. од. зберігання.

Унікальними кінодокументами, що висвітлюють

довоєнний період, є фільми «Український рух» (1917), «Хроніка періоду білих» (1917), «Німці в Києві» (1918), «Голод в Україні» (1921–22), «Документи епохи» (1928–29), перший звук. фільм Д. Вертова «Симфонія Донбасу» (1931), кіножурнали «Хроніка ВУФКУ» (1923), «Кінотиждень "Маховика"» (1925), «Кінотиждень ВУФКУ» (1927–29), «Кіножурнал» (1929–31), «Радянська Україна» (1938–41).

У 90-х рр. фонди ЦДКФФА поповнилися переданими Федеральним архівом Німеччини документами, що були вивезені під час 2-ї світової війни, зокрема 30 документальних фільмів виробництва українських студій за 1927–40 та понад 3 тис. позитивних копій з фотонегативів на склі, що відображають життя України 20–30-х рр. Історія країни періоду 2-ї світової війни представлена значною кількістю фоно- (урядові повідомлення, накази Верховного Головнокомандувача, зведення Радінформбюро про становище на фронтах, акт про воєнну капітуляцію німецького вермахту від 8 травня 1945) та кінодокументів: 80 номерів кіножурналу «Радянська Україна», численні кіносюжети, бл. 30 фільмів, серед яких фільми О. Довженка «Битва за нашу Радянську Україну» (1943), «Перемога на Правобережній Україні та вигнання німецьких загарбників за межі українських радянських земель» (1945). Зберігається бл. 40 трофейних німецьких кіножурналів і кінофільмів про воєнні дії, окупаційний режим на території України, умови праці громадян, вивезених на роботу до Німеччини і т. ін.

Більшість кінофотофонодокументів відтворюють історію України за повоєнний період і до нашого часу. Основні джерела їх комплектування — Українська студія хронікал.-докум. фільмів, Національна кіноматка України, Українська студія телефільмів, Національна радіокомпанія України, ДІНАУ, редакції газет і журналів, колекції фотографів-професіоналів. Серед фонодокументів особливу цінність становлять записи художніх творів у виконанні корифеїв українського мистецтва П. Білинника, Б. Гмирі, М. Гришка, М. Литвиненко-Вольгемут, І. Паторжинського, О. Петрусенко, Г. Юри та ін. Фотодокументи представлені колекціями відомих українських фотожурналістів Б. Градова, Я. Давидзона, М. Мельника, Ю. Мосенжника.

Рекомендована література

1. Кінолітопис: Анотов. каталог кіножурналів і докум. фільмів укр. студій (1923–1941). К., 1969;
2. Державні архіви Української РСР: Корот. довід. К., 1972;

3. Базанова О. М., Пшеничний Г. С. Центральний державний архів кінофотофонодокументів УРСР // Архіви України. 1975. № 4;
4. Кінолітопис. Українська РСР за 60 героїчних років. 1917–1977. К., 1977;
5. Государственные архивы СССР: Справоч. К., 1988;
6. Центральный государственный архив кинофотофонодокументов Укр. ССР: Буклет. К., 1988;
7. Базанова О. М. ЦДКФФА України: події і люди // Архіви України. 1998. № 1/6.

Н. О. Топішко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Архів кінофотофонодокументів України Центральний державний (ЦДКФФА) / Н. О. Топішко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44806>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).